

גליון מיוחד בנושא

תשעה באב

ועבודת שב דנחמתא

דרכי העבודה וביאור המנהגים

לחשוב מחדש לתשעה באב

דברי אגדה
הלכה למעשה

מעובד מתוך כתביו של הגאון
רבי דוד גולדשטוק שליט"א

עבודת תשעה באב

הכליון הגמור הוא עצמו הכנת העתיד

חמשה דברים אירעו בתשעה באב: נגזר על אבותינו דור המדבר שלא יכנסו לארץ, וחורב הבית בראשונה, ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר (תענית כו.).

וכשנתבונן בחמשה דברים אלו, נמצא שמצד אחד היה בהם כליון מוחלט של הקיים, אך מאידך – הכליו והסיום של העבר, הוא בעצמו היה השורש וההכנה לבניית התיקון לעתיד. ונפרט:

הראשון, נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ: מצד אחד – אילו דור המדבר היו נכנסים לארץ לא היתה גלות (שפ"א עקב תרמ"א), ובגזירה זו טמונים כל הגלויות של ישראל בהמשך הדורות; מאידך – מיתתם במדבר הכשירה את כניסת בניהם לארץ (דברים ב, טו.).

השני, חרב הבית בראשונה: מצד אחד – היו חמשה דברים בבית ראשון שהסתלקו לגמרי ולא חזרו בבית שני (יומא כא:); מאידך – חורבן הבית הראשון יצר את האפשרות לבנין הבית השני.

השלישי, חרב הבית בשניה: מצד אחד – שוב לא חזר בית הבנייני בידי אדם; מאידך – חורבנו הכשיר את הבנין השלישי שירד משמים, כמו שכתב רש"י (ירמיהו לא, ג) "עוד אֶבְנֶה וְיִבְנֶנִּי – בְּיָנִינִי שְׁנִים הָיוּ לִי עַל יְדֵי אָדָם, לִכְךָ חָרַב. עוֹד אֶבְנֶה אֲנִי בְּעֶצְמִי בֵּינִי שְׁלִישִׁי, וּבְנִיתִי לְעוֹלָם".

הרביעי, נלכדה ביתר: מצד אחד – נחרבה עיר גדולה שהיו בה אלפים ורובבות מישראל, ומלך גדול, ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גוים, ונהרגו כולם, והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש (רמב"ם תענית פ"ה ה"ג), ושוב לא חזרה המלוכה לישראל; מאידך – בזכות זה הבינו ישראל שלא תבוא גאולתם אלא על ידי הקב"ה, כמאמר המדרש (תהלים לו): "אמרו ישראל, נשתעבדנו במצרים וגאלנו משה, נשתעבדנו בבבל וגאלנו דניאל וכו', נתייענו מהיותנו משתעבדין ונגאלין וחוזרים ומשתעבדים. עכשיו אין אנו מבקשין לגאולת בשר ודם, אלא גָּאֲלֵנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל (ישעיהו מז, ד). ואין אנו מבקשין שיאיר לנו בשר ודם מעתה, אלא שיאיר לנו הקב"ה".

נקרא בזוהר הקדוש (ח"ג קסט.) בשם 'הבלא דגרמ', ובספר הכוזרי (מ"ב ל) קרא לו "העצמות היבשות שנשארו בהם טבע מטבעי החיים". אותו חלק אלוה ממעל, שאין החטאים מטמאים אותו, נשאר לעולם בטהרתו (מהר"ל ח"א סכות כב:), וממנו צומחים חיים חדשים טהורים.

ועל כך כותב הגר"א (ליקוטים בסוף ספרד"צ): "מעט החורבן התחיל רקבון גוף ישראל, ועתה נשאר רק תווד רקב, ונעשה עפר, שחה לעפר נפשנו, ואנחנו מקוים עתה לתחיית המתים". ש'תווד הרקב נעשה עפר הראוי להצמח, והוא החלק החי של האדם שממנו תהיה צמיחת הגאולה בב"א.

ה'מועד' שבתשעה באב

א] לאור המתבאר, ניתן להבין את דברי חז"ל (ב"ב צט.) שכשנכנסו הגוים להיכל מצאו כרובין מעורין זה בזה. שזו הנהגה מיוחדת שהיתה רק ברגלים (יומא נד.), שאז היה שיא הקירבה בין ישראל לקוב"ה (סוכה מט:). והקשה הריטב"א (יומא נד:) בשם הר"י מיגאש, מה מקום לחיבה כזו בעת תוקף החורבן. והרי מבואר בגמרא שכאשר אין ישראל עושין רצונו של מקום, פני הכרובים אל הבית, ואיך בשעת החורבן היו מעורין זה בזה.

למבואר הדברים מובנים. שכאשר הגיעו ישראל לתכלית הרקבון הגמור ונחרב הבית, באותה שעה ממש התחילה הצמיחה המחודשת שלהם. ודבר זה נרמז בכרובים העשויים כתינוק ותינוקת (יומא נד. ורש"י דה"י ב ג י) שבחיבורם רמזו על תהליך של לידה מחודשת שמתחילה כעת.

ב] כמו כן יתבאר ביסוד זה הכתוב באיכה (א, טו) "קרא עלי מועד", ונפסק להלכה שמשום כן אין אומרים תחנון בתשעה באב (ש"ע תקנ"ט, ד). ויש לעיין כיצד מתיישב ה'מועד' של יום זה, יחד עם היותו יום צום ובכי ומספד.

אך הביאור הוא, שמהותו של 'מועד' הוא זמן חיבור עם ה' [מועד' לשון חיבור והתוועדות יחד]. וכל החגים נקראים מועדים על שם שהם זמנים שבהם מתייחדים ישראל עם הקב"ה בעלותם לרגל (ראה אדרת אליהו בראשית א, יד).

ודבר זה נעשה גם בתשעה באב, ועל שם זה הוא נקרא 'מועד', שעל ידי הכליון והחורבן המוחלט, מתחילה הצמיחה המחודשת באורו

והחמישי, נחרשה העיר: מצד אחד – החרישה ביטלה את המקדש לגמרי, שכבר אינו רק בית חרב, אלא 'שדה' מאידך – בכך שביטלו ממנו שם 'בית' שקראו יעקב, והחזירוהו לבחינת 'שדה' שקראו יצחק (פסחים פח:), הניחו את היסוד לתיקונו, כי יש מעלה בשדה יותר מבית בכך שהוא ראוי להצמיח מחדש. והם החריבו את הבנין שנטמא בעוונות, והכשירו את השדה שיצמיח את קרן דוד מחדש.

הגאולה נמשלה לצמיחה – שתחילתה בריקבון

א] הנהגה זו – שהכליון משמש בסיס לצמיחה המחודשת של כלל ישראל, נזכרת בדברי הנביא (עמוס ה, ב): "נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם, בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל". ולפי פיסוק הטעמים הכתוב מלמד שלא תקום מנפילתה, אולם חז"ל פירשו (ברכות ד:): 'נפלה ולא תוסיף' לנפול עוד, 'קום בתולת ישראל'.

והם הדברים האמורים, שכאשר מגיעים ישראל לתכלית הירידה שאין עוד מקום ליפול יותר, אזי 'קום בתולת ישראל', תתחיל תקומת ישראל. וזו שמירה מיוחדת שהקב"ה שומר עלינו שלא ניפול נפילה שאין בה תקומה, כמו שמצינו במצרים שהקב"ה הושיע את ישראל קודם שיגיעו לשער הנ"ץ של הטומאה (אזה"ה שמות ג, יז).

ובדומה לזה מצינו באדם הפרטי, שעל ידי שנופל לגמרי, מתחיל לעלות שוב. וכמו שנאמר (תהלים צ, ג) "תִּשָּׁב אֲנֹשׁ עַד דָּקָא – וְתֵאמַר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם", ופירשו בירושלמי (תהלים פ"ב ה"א) 'עַד דְּכֹדֶכָּה שֶׁל נֶפֶשׁ'. שכאשר אדם יורד עד כדי כך, מיד מתעורר לעשות תשובה ומתחיל חיים חדשים.

ב] בזה יובן מה שהמשילו חכמים את הגאולה לצמיחה, כמו שאומרים בתפילה "מצמיח ישועה", "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", "וצמיחת קרן לדוד עבדך".

שכשם שהגרעין מרקיב באדמה ורק בהגיעו קרוב לתכלית הרקבון מצמיח מקרבו גבעול חדש. – כך גם גאולתם של ישראל. רק כשמגיעים לתכלית הירידה והחורבן, ולא נשאר בהם אלא 'קוסטא דחיותא', צומחים מהם חיים חדשים.

בשעת החורבן והכליון הגמור, נשאר בישראל ניצוץ חיות קטן שממנו תצמח הגאולה. והוא

של משיח. וכמו שאמרו בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד) שבעת החורבן נולד המשיח.

בכיה על חורבן העבר ותקוה לצמיחת העתיד

א] בספר לב אליהו (בראשית עמ' ר"ע) הביא מספר תורת העולה לרמ"א, שהפילוסוף אפלטון ראה את ירמיהו הנביא בוכה על חורבן הבית, ותמה, שאין ראוי לחכם לבכות על העבר. ענה לו ירמיהו: לא אוכל לענות לך, כי אינך מסוגל להבין זאת.

וביאר הסבא מקלם שהתשובה היא, שאין אנו בוכין על העבר אלא על העתיד, כי שערי דמעות לא ננעלו. וגוי שאינו מאמין בחי עולמים לא יבין זאת.

הוסיף על כך הרמ"ה מסלונים זצ"ל, שזה מה שנאמר במשה (שמות ב, ו) "וְתִתֶּנָּה וְתִרְאֶהוּ אֶת הַיָּלֵד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה, וְתֹאמַר מִלִּדֵּי הָעִבְרִים זֶה, שְׂבִינִי קוֹל בְּכִי הַכִּידָה הִיטוּ מִלִּדֵּי הָעִבְרִים, כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל בְּכִייתוֹ בְּכִי שֶׁל תְּקוּהָ וְלֹא שֶׁל יְאוֹשׁ, זוּהִי בְּכִיָּה יְהוּדִית.

ולפי המבואר שבתשעה באב מצטרפים שני דברים הפכיים: החורבן הגמור, ותחילת הצמיחה המחודשת. יש להאיר באור חדש את ענין הבכייה שנגזרה עלינו ביום זה (תענית כ"ט) - שמתוך ההשמה ללב של גודל הריקבון אליו הגענו בעוונותינו, אנו בוכים על מצבנו עתה, בתקוה ובקשה שמכאן תתחיל צמיחת העתיד

בגאולה השלימה בב"א.

ב] את גודל שכרו של הבוכה על החורבן, יש ללמוד מדברי הזהר הקדוש (ה"ב נה): 'כל בר נש דבכי וארים קליה על חורבן ביתיה דקודשא בריך הוא, זכי למה דכתיב לבתר, "יחזיו ירננו", וזכי למחמי ליה בישובא בחדוותא, בשוב ה' ציון".

ועל דרך זה כתב הריטב"א (תענית ל), שמלבד תחיית המתים הכללית, תהיה תחיה מיוחדת בזמן בנין בית המקדש לאותם שמתו בגלות וציפו לישועה, שעליהן נאמר (דניאל יב יב) 'אֲשֶׁרִי הִמְחָה וְיִגְעִי לְיָמִים'.

שינוי ההנהגה מחצות היום

בחצות היום של תשעה באב משתנה הנהגתנו, וכמו שכתב השולחן ערוך (תקנ"ט, ג) שבמנחה יושבים על הכסא. ותמה האריז"ל (שער הכוונות ט' באב): הרי מבואר בגמרא שרק לעת ערב הציתו אש בהיכל, ונשרף בעת המנחה, ולפי זה היה ראוי להחמיר בשעת המנחה יותר מבחצי הראשון של היום!

וכתב ליישוב על פי המדרש (ה"ד בתוס' קידושין לא:): "מזמור לאסף אלהים באו גוים" (תהלים ע"ט, א), 'מזמור', קינה' מבעי ליה. ותידענו, שבתחילה היו האויבים הורגים בישראל וחשבו ישראל שלא תהיה תקומה למפלתם ח"ו. אך בראותם שהציתו אש בהיכל לעת ערב שהוא זמן המנחה, ראו שהקב"ה משליך חמתו על עצים ואבנים,

שב דנחמתא

"כמו שעשינו זכר לחורבן ולאבלות, כן צריך לעשות זכר לגאול ולמנחם, כדי שלא להתייאש מן הגאולה". זכר זה נעשה בכך ששם בשבת זו שמחה יתירה, וכמו שכתב ביוסף אומץ (תתצד) שראוי להתענג בשבת זו יותר מבשאר שבתות השנה.

ואיך יציין הדברים. כתב הר"י אבן שועיב (תלמיד הרשב"א, ס"פ ואתחנן): נהגו לעשות השבת הזה אחר תשעה באב כיום טוב. והיא מצוה גדולה, שהוא יום נחמה, אף על פי שאינו יום טוב ממש. וכל השמח בו זוכה בנחמת בנין בית המקדש. והוסיף, והאוכל ושותה בימי השמחה והמועדות, הרי היא קדושה כתענית יום הכיפורים, והיא עבודת השם יתברך, ונקרא קדוש. וכן כתב הריטב"א (תענית כו): שנהגו לעשות סעודה מיוחדת בשבת שלאחר תשעה באב.

שבע ההפטרות - הדין ודרכים שבין הקב"ה ונכסות ישראל

כתב הלבוש (ס' תכח) צריך טעמא למה קוראין שב דנחמתא דוקא בזה הסדר זו אחר זו, ואין אומרים אותן כסדר שהם כתובים בגביא, וצ"ע. והביא מדברי האבודרהם, שיש בזה רמז למשא ומתן שמתקיים בין כנסת ישראל לקב"ה.

בתחילה הקב"ה אומר לנביאים: לכו אתם ונחמו נחמו עמי. אבל כנסת ישראל משיבה לנביאים: ותאמר ציון עזבני ה', כלומר, רצוני שהקב"ה

ומיד שמחו שמחה גדולה ואמרו מזמור, וקבלו נחמה. כי בזה ראו שיש תקומה למפלתן.

עוד הוסיף מהר"ו שם: "נראה לעניות דעתי ששמעתי ממורי ז"ל טעם אחר, שבמנחת תשעה באב נולד המשיח הנקרא מנחם, כנזכר במדרש איכה רבתי". ובביאור הגר"א (תקנ"ה, א) הוסיף את דברי המדרש (איכ"ר ד, כה) שבאותה שעה מחה ה' עוונות ישראל, כדכתיב (איכה ד, כב) 'תם עונך בת ציון'.

סיכום שני חלקי עבודת היום

נמצא שעבודת תשעה באב נחלקת לשני חלקים: בלילה וביום עד חצות - בוכים על חורבן המקדש, ועל הגלות והרעה שצמחה לישראל מאז ועד ימינו, שלא זכינו שיבנה הבית, ואנו עדיין רחוקים מן השכינה [ויזכור שהכל בא כתוצאה מהעוונות והחטאים].

ומחצות ואילך - ישים אל ליבו שכבר השליך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים, ומחה את עוונות ישראל. ויקום מהעפר לשבת על הכסא, ויתמלא שמחה על כך שעתה מתנוצץ אורו של משיח, ומתחילה הגאולה, ויאמר פסוקים של נחמה.

וידע שהכל תלוי בתשובה שיעשו ישראל, ומיד הקב"ה גואלם. כי אף שנאמר באיכה (ג, ח) 'גַם כִּי אֶעֱקֹק וְאֶשְׁוֹעַ שְׁתֵּם תִּפְלְתִי'. הרי בשחרית קורין בתורה (דברים ד, כט) 'וּבִקְשַׁתֶּם מִשֶּׁם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרְשֻׁנּוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ'.

בעצמו ינחם אותי. והנביאים חוזרין ואומרים לפני הקב"ה: 'עניה סוערה לא נוחמה, כנסת ישראל לא התפייסה בתנחומין שלנו. והקב"ה מקבל את דבריה ואומר: אכן מעתה 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'. ומוסיף ואומר 'דני עקרה לא ילדה, וקומי אורי כי בא אורך'. ועל זה משיבה כנסת ישראל: 'שוש אשיש בה', כלומר, עתה יש לי לשוב ולשמוח, ותגל נפשי באלהי.

ביאור הדברים, שהקב"ה מנסה את ישראל לראות אם יסכימו שינחמום הנביאים, או שידרשו שהקב"ה עצמו ינחמם. וכשישראל עומדים בנסיון ותובעים את הקב"ה בעצמו, וכמו שאמרו במעמד הר סיני 'רצוננו לראות את מלכנו' (רש"י שמות יט, ט), הקב"ה מסכים עמם, ומבטיחם על כך, ובזה נשלמת שמחתם של ישראל.

וכיוצא בזה מצינו במדרש (פסיקתא רבתי ל): כיון שגלו ישראל מארצם, אמר הקב"ה: מי אתם רוצים שאעמיד מקברו וילך בראשיכם. והציע להם את שבעת הרועים, אמרו לו אין אנו רוצים אלא בך, שנאמר 'כי אתה אבינו'. מיד אמר להם הקב"ה, אני אהיה זיווגך, ואני אעלה אתכם, שנאמר (ישעיה מג, יד) 'כֹּה אָמַר ה' גְּאֻלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּבִלָּה'.

מעתה יש לבאר סדר העבודה לדורות של שבעת השבועות הללו, על פי המבואר. והנה, שבעת ההפטרות מתחלקות לשתי קבוצות: בקבוצה הראשונה - שלש הראשונות כאשר עדיין לא

סייח דעתו מהחורבן וישמח בבטחון בגאולה

לאחר עבודת האבילות בימי בין המצרים, באים ימי הנחמה ונמשכים לאורך שבעה שבועות. וכתב ביוסף אומץ (תתצד): "אחר שעברו תשיעי ועשירי באב, יסיח האדם דעתו מן החורבן, ויזכור הנחמה". וכן כתב המהרש"ל (ש"ת נד): "מאחר שעבר תשעה באב ויומו, אינו מחויב עוד להזכיר החורבן, ואדרבה יומי דנחמה הוא". ואין כוונתם שייסיח דעתו מן החורבן לגמרי, אלא ינהג כמו בשאר ימות השנה שרק בזמנים מיוחדים ביום עוסק באבלות, ואילו בשאר היום צריך ללמוד ולהתפלל בשמחה (משנ"ב ס"א סק"י), וקיום המצוות תמיד יהיה בשמחה (הרד"ם בשם האריז"ל, עפ"י דברים כח, מז).

שבת נחמו - ישמח ויעשה זכר לגאולה

שבת נחמו, מלבד שקוראים בה את ההפטרה הראשונה משבעת ההפטרות העוסקות בנחמת ישראל, היא גם קובעת ברכה ושם לעצמה ונקראת 'שבת נחמו' על שם ההפטרה, כמו שכתב בספר יוסף אומץ (תתצד).

ועבודת שבת זו היא לשמוח ולבטוח בגאולה, וכמו שכתב המהר"ל (מנהגים תשעה באב כז) 'בשבת נחמו ישמחו כל העם, ויבטחו לנחמת ביאת הגואל. ובאורחות חיים (תשעה באב) כתב:

נתבשרו ישראל שנחמתם תבוא על ידי הקב"ה. ובקבוצה השניה - ארבע האחרונות שאחרי הבשורה.

ודבר זה מתאים לכך שאת שלשת הראשונות קוראים בתוך חודש אב שהוא חודש החורבן, ואילו את ארבעת האחרונות קוראים בחודש אלול שהוא זמן רצון ורחמים וקימה מחדש, וכמזלו של החודש מזל בתולה (ראה דברי מועד אלול מאמר יד).

השבת הראשונה - נחמו נחמו עמי

השבת הראשונה - נחמו נחמו עמי: יש להבין מהו כפל הלשון 'נחמו נחמו'. אלא שיש שני משמעויות למילה 'נחמה', האחת - פיוס על הפסד דבר שאינו חוזר, כמו ניחום אבלים על מיתת קרובים. ועוד - שינוי מחשבה וחרטה (רש"י בראשית ו, 1).

זה ביאור כפל הלשון 'נחמו נחמו'. כי הגאולה האחרונה תהיה בבחינת נחמה בשני המובנים, ראשית - הקב"ה יפייס וינחם את ישראל על הגלות והחורבן שהיו, ועוד - הקב"ה ינחם על ההנהגה הזו ולא יחזור לנהוג כן בעתיד כלפי ישראל.

עוד יש לפרש כפל לשון הנחמה, על פי המבואר בילקוט (ישעיה חמ"ה): "אמרו ישראל לישעיה, ישעיה רבינו, תאמר שלא באת לנחם אלא לאותו הדור שחרב בית המקדש בימיו. אמר להם, לכל הדורות באתי לנחם". וזהו הכפל 'נחמו נחמו' - לאותו הדור, ולשאר הדורות.

עבודת שבת זו, להכיר ולהאמין בהבטחת הקב"ה, כי אנו מעותדים בעגלא ובזמן קריב לנחמה בשתי המשמעויות הכלולות בה.

השבת השניה - ותאמר ציון עזבני ה'

השבת השניה - ותאמר ציון עזבני ה': כנסת ישראל עונה שאינה מתפייסת מנחמת הנביאים ורצונה לקבל התנחומים מהקב"ה בעצמו. ותמוה, מהיכן נובעת טענה זו של כנסת ישראל, והלא עליה להודות על עצם זה שהקב"ה שולח לנחם ולגאול אותה, יהיה ביד מי שיהיה (ראה ברכות ט).

ביאור הדברים, שהקשר של כנסת ישראל והקב"ה הוא כמו קשר של אשה לבעלה, וממילא טענתה היא שלשלוח שליח לאשה זו 'עזיבה'. וכאשה המתרפקת על בעלה, היא מתחננת שיחדש ימיה כקדם.

וכן איתא במדרש תהלים (לו, י): ישראל נשתעבדו במצרים, ועמד משה וגאלם, וחזרו ונשתעבדו בבבל, ועמד דניאל וכו', אמרו ישראל, נתיגענו מהיותנו משתעבדין ונגאלין, וחוזרים ומשתעבדים, עכשיו אין אנו מבקשין לגאולת בשר ודם, אלא 'גואלנו' ה' צבאות שמו קדוש ישראל, ואין אנו מבקשין שיאיר לנו בשר ודם,

אלא הקב"ה, שנאמר 'כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור'.

עבודת שבת זו, להרגיש שנחמה על ידי שליח יש בה בחינת 'עזיבה', ועל כן אנו מבקשים ותובעים שתהיה הנחמה על ידי הקב"ה בעצמו, כשם שבגאולת מצרים גאלנו הקב"ה בלא שליח (ילקוט בא קצט).

השבת השלישית - עניה סוערה לא נחמה

השבת השלישית - עניה סוערה לא נחמה: בשבת זו באה תביעת ישראל לפני הקב"ה ביד נביאיו, שישאל אינם מקבלים פיוס באמצעות שליחים.

עבודת שבת זו, לאזור אומץ לבוא לפני הקב"ה ולהודיע כי אם לא יגאלנו בעצמו, הרי אנו בבחינת 'עניה' חסרת כל, וסוערה, דהיינו שליבנו סוער מחמת כן (רש"י), ולא נוחמה, שדרך שליחים אין לנו נחמה כלל. ועל דרך שאמר משה (שמות לג, טו) 'אם אין פניך הלקים אל תעלנו מזה'.

השבת הרביעית - אנכי אנכי הוא מנחמכם

השבת הרביעית - אנכי אנכי הוא מנחמכם: בשבת זו הקב"ה אומר לישראל שקיבל את טענתם ובקשתם, ומעתה 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'.

כפל הלשון 'אנכי אנכי' מרמז לשני התנחומים שנכפלו בדברי הנביאים 'נחמו נחמו עמי', וכפי שהתבאר לעיל. כלומר, הקב"ה מקבל את בקשתנו לגמרי, ובזאת אנו מובטחים להתנחם בכפלים ועל ידי הקב"ה בעצמו.

עבודת שבת זו, לשמוע קול ה' המבטיח על כך, ולהאמין שכך תהיה הגאולה מאיתו יתברך שמו.

השבת החמישית - רני עקרה לא ילדה

השבת החמישית - רני עקרה לא ילדה: בשבת זו מוסיף הקב"ה על דבריו הראשונים, ומצווה על כנסת ישראל 'פצחי רנה וצחלי לא חלה', להראות כי בטוחה את בהבטחת ה' שהנחמה תבוא על ידו.

עבודת שבת זו, להיות שמח בהבטחה, בבחינת 'שמועה טובה תדשן עצם' (משלי טו, ל). וכמו שהצטער בשבתות הקודמות על הנאמר לו שתבוא הנחמה רק דרך הנביאים, עתה יראה שמחתו על השמועה הטובה שהקב"ה בעצמו ינחמנו.

השבת השישית - קומי אורי כי בא אורך

השבת השישית - קומי אורי כי בא אורך: שבת זו היא סיומה של תשובת הקב"ה לישראל, ובה

מצווה הקב"ה לכנסת ישראל 'קומי אורי כי בא אורך'. דהיינו שלא תישאר השמחה במחשבת הלב בלבד, אלא תעורר את כלי המעשה לקום ולאור באור החיים כלפי אור העולם המאיר לעומתם.

עבודת שבת זו, שאף כלי המעשה יתעוררו לעבוד את ה' מתוך שמחה הבאה מחמת השמועה הטובה שהקב"ה בעצמו יגאלנו.

השבת השביעית - שוש אשיש בה'

השבת השביעית - שוש אשיש בה': עתה עונה כנסת ישראל לקב"ה: 'שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי'. וכפל הלשון 'שוש אשיש' הוא כנגד הנחמה בכפלים.

ונאמרו בפסוק זה שני לשונות - 'ששון וגילה'. ויש לבאר מה החילוק ביניהם.

בגדר הששון מצוין שלשה דברים: האחד - שזו שמחה לאחר שהאדם השיג את מבוקשו (הג"א אסתר ח, טז). השני - שזו שמחה והנאה שמתפשטת בתוכו (הג"א חמדה גנוזה ריש משלי). והשלישי - שה'שש' שמחתו גלויה וניכרת כלפי חוץ (מלבי"ם ישעיה כב, יג).

ובגדר הגילה מצוין שני דברים: האחד - שבאה לאחר ישועה שמתחדשת באופן פתאומי (מלבי"ם ישעיה ט, ב). והשני - שבאה כתוצאה משמחה שנמשכת באופן תמידי (הג"א משלי כג, כד).

זה הששון והגילה האוחזים בכנסת ישראל בשעה זו, שמתבשרים על הגאולה שתבא פתאום, ובטוחים בהקב"ה שתהיה זו גאולה הנמשכת בתמידות. ומתוך בטחונם בה' מרגישים כאילו כבר גאלם ואינם חוששים שיתבדו, וממילא, מתפשטת השמחה בכולם, וניכרת אף כלפי חוץ בכלי המעשה.

עבודת שבת זו, שתהיה שמחת הגאולה מפעמת בקרבנו בכל שלל גווניה. שנרגיש כאילו כבר קיבלנו מבוקשנו, ותהיה השמחה מתפשטת בתוכנו עד שנראה אותה בסימנים חיצוניים, ונצפה שתבוא הגאולה פתאום, כלשון הכתוב (מלאכי ג, א) "ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים".

סיום

כתב הלבוש (שם): "קריאת שב דנחמתא, כדי לנחם את העם מן החורבן עד כלות השנה". נרמז בדבריו כי עבודת שבע שבתות אלו יש בה בחינת הכנה לתחילת השנה הבאה.

ביאור הדברים, שאין אדם יכול לבוא אל שער המלך בלבוש שק. ועל כן כהכנה להתייצבותנו לפני המלך בראש השנה, עלינו לעבוד במשך שבעה שבועות אלו לבטל את עצבות הגלות מליבנו, ולהשריש בקרבנו את הבטחת הגאולה על ידי ה' יתברך בעצמו.

לעילוי נשמת אבי מורי הכ"מ
הר"ר יוסף יעקב כהר"ר אריה ליב גולדשטוף זצ"ל

נלב"ע כ"א טבת תשפ"ו

איש ישר דרך, מתמיד בתורתו, מתבטל בבטול גמור לרבותיו, עבד את ה' בצניעות, ועולה לא נמצא בשפתיו

להנצחות ולקבלת הגליון במייל
L0527114615@gmail.com